

Innspill til høring i møte i Næringskomiteen 7. februar 2019.

Sak: Klimatilpasning av jordbruket for trygg matproduksjon basert på norske ressurser.

Fra: Foreningen KVANN – Kunnskap og Vern av Nytteplanter i Norge
Norwegian Seed Savers. Om KVANN: se under.

Bakgrunn.

KVANN er helt enig i at en må arbeide aktivt for at norsk jordbruk skal tilpasse seg klimaendringene. Størst mulig selvforsyningsgrad er viktig både generelt, ifht verdens voksende befolkning og av beredskapshensyn. Foreningen støtter derfor dette tiltaket, men forslagene er utilstrekkelige. Det viktigste mangler: plantene og dyra, dvs. maten. De må jo også tilpasses klimaendringene. Det skjer ikke av seg selv, men kun basert på aktivt arbeid med de genetiske ressursene. Dette er arvesølvet av de «norske ressursene» i landbruket, og det er et mye mer langsiktig arbeid.

Vern og utvikling av genetiske ressurser i planter og husdyr er viktig: Vi trenger mangfold.

Planter og dyr som har levd mange år i Norge og Norden, er godt tilpasset vårt nordlige landbruk, som jo har hatt store variasjoner i vær og klima gjennom tidene. Deres evne til å tilpasse seg er avhengig av hvilke genetiske ressurser de har. Genetiske planteressurser må både bevares og utvikles. Vi trenger både de gamle sortene, deres nye etterkommere, deres gamle ville formødre og nye arter som er egnet for vårt nordlige landbruk. Det er ikke nok å bevare genene i en frøbank. Hele livssyklusen til planter og dyr er viktig når en skal tilpasse plantene til endringer i klima og produksjonsforhold. Vi trenger et mangfold av genetiske ressurser, planter, dyrkingsmetoder, produksjonssteder med ulike klimatiske forhold og tilsvarende kunnskap for å sikre et robust landbruk og næringsrik mat i møtet med klimaendringene. Produksjonsforholdene endrer seg også nå sterkt, med globalisering og multinasjonale firmaer som forsøker å ta patent på vår felles genetiske plantearv. Den kan ikke erstattes hvis det blir borte eller eies av andre. Det er også en del av vår totalberedskap.

Mange av våre forsøksstasjoner er blitt lagt ned og bevilgningene er blitt strupet. NIBIO og Norsk Genressurssenter, som har ansvaret for vern og utvikling av genetiske ressurser i jordbruket, har ikke nok midler til å gjøre jobben. Frivillige foreninger og lokale lag mm overtar dette arbeidet på dugnad, men har ikke nok ressurser, kunnskap eller systematikk. Å ta et fast nasjonalt grep her er det viktigste vi kan gjøre for å sikre norsk mat i framtiden.

KVANNs forslag til et sjette punkt i tiltak for å klimatilpasse norsk jordbruk:

6. tiltak for å styrke arbeidet med å ivareta og utvikle norske genressurser for nytteplanter og husdyr.

KVANNs forslag til slike tiltak:

- Statlige institusjoner (NIBIO/Norsk Genressurssenter og dens forsøksstasjoner) må sikres tilstrekkelige midler. Antallet lokale forsøksstasjoner må igjen økes og spres over hele landet. Bevilgningene må økes til Landbruks- og matdepartementets budsjetter i programkategori 15.20, kap. 1136 og kategori 15.30, kap. 1138 og 1139.
- Langsiktige og bredere tilskudd til aktive organisasjoner som er engasjert i vern og utvikling av norske genressurser i landbruket. Tilskuddene til det konkrete arbeidet med

å ivareta de genetiske ressursene rundt om på gårdene og i hagene må styrkes betraktelig. Det bør legges til rette for flerårige rammeavtaler med frivillige foreninger og lokale reservat- og museumshager. Dersom offentlige oppgaver overtas av frivillige foreninger og lokale organisasjoner må tilstrekkelige midler følge med oppgavene. (Kap. 1138 og 1139)

- Samarbeidet mellom offentlige institusjoner, private aktører og frivillige foreninger må styrkes: Dette samarbeidet må styrkes og bli mer målrettet og dynamisk. Norsk Genressurscenter/NIBIO må gis et tydelig og sterkt mandat og tilstrekkelige ressurser til å styre arbeidet. Et bredt nettverk av offentlige institusjoner, private aktører, lokale klonarkiv, museumshager, prestegårdshager, frivillige organisasjoner og mange andre må delta for å sikre et stort mangfold av planter og dyr for framtiden i Norge.
- Kunnskapsutvikling og økt krav til kvalitet: Det må legges til rette for økt vekt på - og midler til - kunnskapsutvikling, kompetanseheving, formidling og bygging av gode og tette nettverk, krav til kvalitet, dokumentasjon og rapportering, både fra offentlige institusjoner og de andre aktørene som deltar i arbeidet. Dette arbeidet må ledes og koordineres av Norsk Genressurscenter/NIBIO.
- Økt satsing på det nordlige land- og hagebruket: Det nordlige landbruket, inkludert i fjellet, blir mye viktigere i framtiden. Landbruket i nord kan vise til veldig gode resultater og blir dessuten viktigere ettersom det sørlige Europa blir tørrere som følge av klimaendringene. Landbruket og hagebruket flytter nordover og Norden må ta en større andel av matproduksjonen. Det må baseres på nordlige plantetyper og genressurser.
- Det må satses mer på barn og unge. Skolehagene må vekkes til live og skolene må lære elevene mer om betydningen av sunn mat og riktig matproduksjon. Programmene for å engasjere unge mennesker må styrkes. Urbant landbruk må gis større støtte.

Om KVANN – Kunnskap og Vern av Nytteplanter i Norge – Norwegian Seed Savers.

KVANN er en norsk frivillig organisasjon som samler de tidligere planteklubbene for bær, roser, stauder, georginer, grønnsaker, poteter og urter etablert av Norsk Genressurscenter i 2006. KVANN har et formelt ansvar for distribusjon av genressursmateriale i form av frø og planter til privat bruk over hele landet gjennom sin avtale med Genressurscenteret. Foreningens overordnede mål er å sørge for sikker og bærekraftig ivaretagelse av norsk plantemangfold gjennom dokumentert spredning og vedlikehold av sortsekte og friskt materiale over hele landet. KVANN organiserer bestilling av frø og planter fra NordGen og NIBIOs forsøksstasjoner og egen frøformering til medlemmene. Foreningen formidler også tilgang til plantemateriale fra klonarkivene som frukt, bær og virusrensete gamle norske potetsorter. Formidlingen skjer gjennom årlige frø- og plantekataloger. KVANN sprer informasjon og holder kurs om temaer som dyrking av grønnsaker og planter, frøavl, poding av frukttrær, plantemangfold og plantehelse. Flere av medlemmene arbeider aktivt for å ivareta norske gamle (og nye) nytteplanter i egne plantereservater og museumshager. Foreningen har over 500 medlemmer over hele landet og mottar støtte fra Landbruksdirektoratet.